

HALÁL A HATÁRON – KIHÍVÁSOK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN ÉS EURÓPÁBAN

Migrációkutató Intézet

Gyorselemzések

Gönczi Róbert és Párducz Árpád

2024/4

2024.02.20.

Gyorselemzések 2024/4

HALÁL A HATÁRON - KIHÍVÁSOK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN ÉS EURÓPÁBAN

A határőrök és embercsempészek közti összecsapások évről évre több halálos áldozatot követelnek az óceán mindkét partján. A Migrációkutató Intézet elemzése az Egyesült Államok déli határvidékén kialakult helyzetet hasonlítja össze a nyugat-balkáni útvonal mentén tapasztalható állapotokkal. Az elérhető hivatalos adatokra és sajtóhírekre támaszkodva bemutatjuk, hogyan kezeli az egyre nehezedő helyzetet az Egyesült Államok, illetve Délkelet-Európa országai.

Az irreguláris migránsok halálesetei az Egyesült Államok délnyugati határvidékén

Az Egyesült Államok Vám- és Határvédelmi Hivatala (CBP) 2008 óta rögzíti a lőfegyverhasználathoz köthető haláleseteket az ország déli határán. A statisztikák 2008 és 2013 között emelkedő tendenciát mutatnak: míg 2008-ban 385 irreguláris migráns vesztette életét, a számuk 2013-ban már 499-ra nőtt. A határőrök által elkövetett erőszakos cselekmények miatt bekövetkezett haláleseteket csak 2010 óta mérik külön.¹ Ezek száma a 2010-es 5-ről 2021-ben 55-re emelkedett.²

A határvédelemmel kapcsolatos halálos áldozatokra vonatkozó adatok teljeskörű elemzéséhez tudni kell, hogy a CBP adatbázisa nem közli külön a határőrök által alkalmazott erőszak nyomán bekövetkező haláleseteket a 2008-as és 2009-es években.³ Továbbá az adatbázis jelenleg nem mutat összesített halálozási adatokat a 2022-es és 2023-as évekre vonatkozóan. Ez a rendelkezésre álló információkat a határőrök által alkalmazott erőszakhoz köthető halálesetekre korlátozza ezekben az években.⁴ Fontos figyelembe venni az elérhető hivatalos adatok esetében jelentkező hasonló problémákat. További források, köztük az SBCC⁵ és az AILA⁶ adatai hozzájárulnak a teljes kép kialakításához.

A 2021-es év számainak a növekedése a CBP 2021-2026 közötti időszakra vonatkozó új stratégiájának, illetve annak végrehajtásának tulajdonítható.⁷ A CBP 2021-2026-ra vonatkozó aktualizált stratégiája megújult jövőképet mutatott be, hangsúlyozva az ügynökség elkötelezettségét a nemzetbiztonság fokozása iránt az innováció, a hírszerzés, a társszervekkel történt együttműködés és a bizalom révén, miközben továbbra is védi az amerikai határokat és elősegíti a gazdasági jólétet. Az új stratégia prioritásként kezeli a terrorizmus és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelmet, illetve az Egyesült Államok határainak védelmét. A korábbi stratégiához képest nagyobb hangsúlyt fektetnek

¹ U.S. BORDER PATROL 2018.

² SBCC 2023.; AILA 2023.

³ SBCC 2023.

⁴ AILA 2023.

⁵ SBCC

⁶ AILA

⁷ U.S. CUSTOMS AND BORDER PROTECTION 2021.

Gyorselemzések 2024/4

a személyi állomány bővítésére, valamint a határvédelmi tisztek fegyverhasználati jogának kiterjesztésére.

A határőrök halálesetei

A feladatuk elvégzése során életüket veszítő CBP-alkalmazottak számának növekedése rávilágít az Egyesült Államok déli határvidékének problémáira, így az embercsempész-hálózatok aktív fegyverkezésére, valamint az irreguláris migránsok egyre növekvő számára. A 2008 és 2023 közötti időszakban rögzített adatok az adott év migrációs nyomásával vannak összefüggésben. 2008-ban két határvédelmi tisztviselő vesztette életét, 2009-ben három,⁸ 2011-ben kettő, 2012-ben hat halálos áldozatot regisztráltak. 2015-ben nem történt haláleset. A 2020-as év azonban jelentős növekedést hozott, ekkor 21 határvédelmi tisztviselő vesztette életét. 2021-ben további emelkedés következett be, 35 halálos áldozattal. Ennek oka az irreguláris migránsok és az embercsempészek ellen újonnan bevezetett stratégiával magyarázható.⁹ A korábban említett stratégia bővítette a CBP-tisztek fegyverhasználati jogát, ami egyfajta reakcióként az embercsempész-bandák egyre intenzívebb fegyverkezéséhez vezetett. A 2022-es és 2023-as évi adatok visszaesésről árulkodnak, hat, illetve egy rögzített halálesettel. Ennek oka, hogy a Biden-adminisztráció liberális hozzáállása miatt jóval kevésbé őrzik a határokat az illegális migránsokkal szemben, így az embercsempészeknek sincs okuk a határőrökre támadni.

Délkelet-Európa

A 2015-ös migrációs válság kezdete óta a nyugat-balkáni útvonal vált az egyik legfontosabb átjáróvá az Európai Unió felé tartó menekültek és migránsok számára. Az útvonal forgalmát alapvetően befolyásolta a 2016-os, Európai Unió és Törökország közötti nyilatkozat, valamint az európai országok határvédelmi intézkedései.¹⁰ A Nyugat-Balkán esetében két fő, illetve egy mellék migrációs útvonal különíthető el, ám a régió országai között gyakoriak a cirkuláris migrációs mozgások is. Az első útvonal Törökországon és Bulgárián keresztül vezet Szerbiába, ahonnan a migránsok megpróbálnak eljutni a magyar határhoz, majd hazánkön keresztül az Unió nyugati tagállamaiba. A második útvonal szintén Törökországból indulva Görögországon és Észak-Macedónián át vezet Szerbiába, ahonnan a migránsok megkísérelnek illegálisan átjutni Magyarországra vagy Horvátország területére.¹¹ Emellett fontos kiemelni az úgynevezett „tengerparti útvonalat”, amely Albánia és Montenegró érintésével jut el Bosznia-Hercegovinába.¹²

Az útvonal dinamikáit számos egyéb tényező befolyásolja. Ilyen a politikai instabilitás, a gyenge (egyres témák esetén nem létező) regionális kooperáció, a magas szintű korrupció, a transznacionális szervezett bűnözés, illetve az irreguláris migráció kezeléséhez szükséges

⁸ U.S. CUSTOMS AND BORDER PROTECTION 2023.

⁹ U.S. CUSTOMS AND BORDER PROTECTION 2021.

¹⁰ TÁRIK 2023.

¹¹ PASTORE 2018.

¹² EEAS 2019.

Gyorselemzések 2024/4

tudás-, forrás- és esetenként akarathiány. Az európai integráció részeként a nyugat-balkáni államok megkezdték jogrendszereiknek, ezen belül pedig migrációs szabályaiknak a harmonizálását az Európai Unió rendelkezéseivel. Emellett a régió országait a Frontex mellett több tagállam is segíti a migrációval kapcsolatos ügyekben mind eszközök, mind pedig direkt rendőri támogatás formájában.¹³

Délkelet-Európában az irreguláris migrációhoz köthető halálesetek elsősorban a szerb-magyar határszakasz eseményeihez köthetőek. A Szerbiában működő afgán és marokkói embercsempész-csoportok átkelési útvonalai védelme érdekében több alkalommal keveredtek tűzharcba egymással. A 2023-ban Szerbiában rögzített tíz nagyobb összecsapás¹⁴ zöme a magyar-szerb határszakasz közelében történt. Ugyanakkor a szerb hatóságok több esetben foglaltak le lőfegyvereket a szerb-bolgár határszakasz közelében, illetve a Bosznia-Hercegovinát és Szerbiát elválasztó határszakasz közelében is.

A lőfegyverek kérdése az irreguláris migráció mellett további kihívások elé állítja a magyar és szerb hatóságokat. 2023 márciusában¹⁵ és májusában¹⁶ a NAV munkatársai két esetben is nagyszámú gépkarabélyt, kézilőfegyvert, illetve hozzájuk tartozó tárat foglaltak le.

A Szerbiában működő embercsempész-hálózatok fegyvereiket elsősorban Koszovóban és Albániában működő szervezett bűnözői csoportoktól szerzik be.¹⁷ A koszovói és albán bűnbandák Szerbia muszlim többségű régióiban működő csoportok közvetítésével szállítják a fegyvereket az embercsempészek számára.¹⁸ A Balkan Insight oknyomozó újságíróinak egy szír embercsempész elmondta, egy gépkarabély ára 1 700-1 800 euró, míg egy marokklőfegyver 900 euró környékére tehető, ám a tűzharcokat követően gyakoriak az áremelkedések.¹⁹ Az embercsempész-csoportok az útvonal további országaiban jellemzően nem vívnak harcokat egymással, ám több olyan eseményt rögzítettek, amelyek határőrök, illetve irreguláris migránsok halálával végződtek.

Az albán rendőrség 2023 májusában őrizetbe vett öt szír és egy algériai embercsempészt, miután azok tüzet nyitottak rájuk közúti ellenőrzést követően.²⁰

A görög hatóságok közleménye szerint 2022-ben egy, feltehetően afrikai irreguláris migráns életét vesztette az Evros folyón történő átkelési kísérlet során. A hatóságok egy illegális átkelést akartak megakadályozni, amikor az irreguláris migránsokat szállító hajóból több lövést is leadtak feléjük.²¹ A rendőrök ezt követően fedezéket kerestek és figyelmeztető lövésekkel válaszoltak. A környék átvizsgálását követően a hatóságok őrizetbe vettek egy

¹³ Magyarország több rendőri kontingenst küldött Szerbiába és Észak-Macedóniába.

¹⁴ TÁRIK-PÁRDU CZ-DOBÓ 2023.

¹⁵ VASS 2023

¹⁶ NAV.GOV.HU 2023

¹⁷ DRAGOJLO 2023.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ AP NEWS 2023a.

²¹ VOA 2022a.

Gyorselemzések 2024/4

eritreai és három pakisztáni migránst, akik elmondták, fejenként 2 000 eurót fizettek az embercsempészeknek, hogy Isztambulból Athénba juttassák őket.²² A boncolás szerint az elhunytat egy olyan kis kaliberű fegyverrel lötték hátba, amely nincs rendszeresítve a görög hatóságoknál.

2019 decemberében a montenegrói határőrség egy tagja vesztette életét, miközben három külföldi, hivatalos dokumentumokkal nem rendelkező személyt kísérelt meg letartóztatni.²³ Az elkövetőt m – egy gyilkosságért már körözött albán csempészt – végül a montenegrói-horvát határszakasz közelében tartóztatták le két társával együtt. Az esetet követően a montenegrói határőrség vezetői változást sürgettek az ország jogrendszerében, mivel túl enyhének ítélték a rendőrgyilkosokra kiszabható büntetési tételeket.²⁴

Észak-Macedóniában 2023 áprilisában rögzítettek egy esetet, melyben egy irreguláris migráns vesztette életét²⁵ Az eset Gevgelija mellett az ország déli, Görögországgal közös határszakaszánál történt. A rendőrség két autót állított félre egy közúti ellenőrzés részeként. Az ellenőrzés közben az egyik embercsempész megkísérelte megszerezni az egyik rendőr szolgálati fegyverét. A dulakodás során az egyik rendőr véletlenül mellbe lőtte az egyik irreguláris migránst, aki a kórházban belehalt sérüléseibe. Az ellenőrzést követően őrizetbe vették a két embercsempészt és további hét irreguláris migránst.²⁶

A bosznia-hercegovinai Una-Sana kanton belügyminisztériumának tájékoztatása szerint 2020 júliusában ismeretlen elkövetők lelőttek egy irreguláris migránst, miközben Horvátországba kísérelt meg átkelni.²⁷ A holttestet irreguláris migránsok egy csoportja cipelte be a legközelebbi faluba, majd az ottlakók értesítették a hatóságokat. A rendelkezésre álló adatok szerint a férfi halálát egy vadászpuskából leadott lövés okozta. A hatóságok ismeretlen tettes ellen indítottak nyomozást.²⁸

2022 augusztusában két bolgár rendőr vesztette életét, miután járőrautójuk ütközött egy irreguláris migránsokat szállító busszal Burgasban.²⁹ Kaloyan Kaloyanov rendőrfőnök szerint a rendőrök megkísérelték megállítani a buszt, miután az megállás nélkül keresztülhajtott két rendőrségi ellenőrző ponton. Kaloyanov szerint a rendőrautó megállt a busz előtt, így próbálva megállásra kényszeríteni azt. A busz, miután nekiütközött a rendőrautónak, áthajtott rajta és végül egy buszmegállónak csapódott.³⁰ A járműben 48 szír migránst találtak a hatóságok. Az esettel kapcsolatban három szír és két bolgár

²² EURACTIV 2022.

²³ KAJOSEVIC 2019.

²⁴ Ibid.

²⁵ INFO MIGRANTS 2023.

²⁶ AP NEWS 2023b.

²⁷ N1 INFO 2020.

²⁸ Ibid.

²⁹ TODOROV 2022.

³⁰ VOA 2022b.

Gyorselemzések 2024/4

állampolgárságú személyt vettek őrizetbe. A bolgár rendőrség közlése szerint az egyik szír állampolgár korábban menedékjogot kapott Bulgáriában.³¹

2022 novemberében a bolgár határőrség őrmestere vesztette életét egy, a bolgár-török határszakaszon kialakult tűzharc során.³² A beszámolók szerint az őrmester egy éjszakai, a bolgár hadsereggel közös vegyes járőr során fedezett fel egy lyukat a két országot elválasztó határkerítésen. Amikor közelebből meg akarták vizsgálni az okozott kárt, a határ török oldaláról 10-15 lövést adtak le az őrjáratra.³³ Az őrmester életét vesztette, míg az őrjárat másik tagja a szolgálati autó mögé húzódva viszonzta a tüzet.³⁴ A támadásról a bolgár hatóságok értesítették török kollégáikat, akik az esettel kapcsolatban két gyanúsítottat vettek őrizetbe. A gyanúsítottaknál egy sörétes puskát, illetve hozzá tartozó lőszeret találtak.³⁵

Összegzés

Mind az Egyesült Államok, mind pedig Európa bűnüldöző szerveit komoly kihívások elé állítja az irreguláris migráció, illetve az embercsempész-csoportok tevékenysége. Ezen hálózatok működése és a hozzájuk köthető kihívások azonban merőben eltérőek az óceán két partján. Míg az Egyesült Államokban az erőteljes migrációs nyomás és a jól felfegyverzett csoportok működése miatt az irreguláris migránsok és a bűnüldöző szervek tagjainak körében magas a halálesetek száma, addig a nyugat-balkáni útvonalon a lőfegyverek használata viszonylag új jelenségnek számít. Ugyanakkor az elmúlt években ezek száma növekedett, és különösen aggasztó, hogy a legfontosabb gócpont – egészen a szerb hatóságok 2023 októberi fokozott fellépéséig – a magyar határ közvetlen szomszédságában alakult ki.

³¹ TODOROV 2022.

³² BNT 2022.

³³ BBC 2022.

³⁴ BTA 2022.

³⁵ Reuters 2022.

Gyorselemzések 2024/4

Felhasznált források:

- AILA (2023): *Deaths in CBP Custody*. 2023.09.05. Forrás: <https://www.aila.org/library/deaths-in-cbp-custody#2020> (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- AILA: *About AILA*. Forrás: <https://www.aila.org/about> (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- AP NEWS (2023): *6 migrant traffickers arrested after opening fire on Albanian border police*. AP News. 2023.05.26. Forrás: <https://apnews.com/article/albania-migrant-traffickers-shots-fired-border-police-d10a43c0c6d9b3689bc0bcbf996b15e0> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- AP NEWS (2023): *North Macedonia: Migrant fatally shot during border scuffle*. AP News. 2023.04.19. Forrás: <https://apnews.com/article/mecedonia-greece-migrants-immigration-police-shooting-cde950ce1ae780fe85e8ef546b6b6fb6> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- BBC (2022): *Bulgarian policeman shot dead patrolling Turkish border for migrants*. BBC. 2022.11.08. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-europe-63555609> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- BNT.BG (2022): *30-year-old Bulgarian border police officer shot dead during patrol for migrants at border with Türkiye*. BNT. 2022.11.08. Forrás: <https://bnt.bg/news/30-year-old-bulgarian-border-police-officer-shot-dead-during-patrol-for-migrants-at-border-with-t%C3%BCrkiye-311655news.html> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- BTA (2022): *Police Officer Shot Dead at Border with Türkiye*. BTA. 2022.11.08. Forrás: <https://www.bta.bg/en/news/356461-police-officer-shot-on-border-with-turkey> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- DRAGOJLO, Sasa (2023a): *Albanian-Supplied AKs Fuel Violence on Refugee Route through Serbia*. Balkan Insight. 2023.09.04. Forrás: <https://balkaninsight.com/2023/09/04/albaniansupplied-aks-fuel-violence-on-refugee-route-through-serbia/> (Megtekintve: 2023.10.03.)
- EEAS (2019) *Montenegro Country Report*. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/montenegro-report_2019.pdf. (Megtekintve: 2024.02.10.)
- EURACTIV (2022): *Migrant found dead after shooting at Greece-Turkey border*. Euractiv. 2022.04.17. Forrás: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/migrant-found-dead-after-shooting-at-greece-turkey-border/> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- INFO MIGRANTS (2023): *Migrant accidentally shot dead by North Macedonian police*. Info Migrants. 2023.04.20. Forrás: <https://www.infomigrants.net/en/post/48348/migrant-accidentally-shot-dead-by-north-macedonian-police> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- KAJOSEVIC, Samir (2019): *Montenegro Urged to Punish Border Policeman's Killers*. Balkan Insight. 2019.12.16. Forrás: <https://balkaninsight.com/2019/12/16/montenegro-urged-to-punish-border-policemans-killers/> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- N1 INFO.BA (2020): *Migrant killed near Bosnia-Croatia border under still unclear circumstances*. N1 Info.ba. 2022.07.02. Forrás: <https://n1info.ba/english/news/a444781-migrant->

Gyorselemzések 2024/4

- [killed-near-bosnia-croatia-border-under-still-unclear-circumstances/](#) (Megtekintve: 2024.02.10.)
- NAV.GOV.HU (2023): *Fegyverarzenállal érkezett Rószkére.* nav.gov.hu. Forrás: https://nav.gov.hu/sajtoszoba/hirek/Fegyverarzenallal_erkezett_Roszkere (Megtekintve: 2023.10.01.)
- PASTORE, Ferruccio (2020): *From Source to Corridor: Changing geopolitical narratives about migration and EU-Western Balkan Relations.* In: King, Russell-Oruc-Nermin (eds.): *Migration in the Western Balkans.* Routledge.
- REUTERS (2022): *Turkey arrests two suspects in killing of Bulgarian border officer.* Reuters. 2022.11.08. Forrás: <https://www.reuters.com/world/europe/bulgarian-police-officer-shot-dead-border-with-turkey-2022-11-08/> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- SBCC (2023): *Track Death and Abuse by Border Patrol - Fatal Encounters with CBP Since 2010.* 2023.12.27. Forrás: https://www.southernborder.org/deaths_by_border_patrol (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- SBCC: *Southern Border Communities Coalition.* Forrás: <https://www.southernborder.org/about> (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- TÁRIK, Meszár (2023): *Geopolitika és Gazdaság a Közel-Keleten.* Budapest: Neumann János Egyetem.
- TÁRIK, Meszár - PÁRDU CZ, Árpád - DOBÓ, Géza (2023): *Az embercsempész-maffiák okozta kihívások a Nyugat-Balkánon és Magyarországon.* Migrációkutató Intézet. Horizont 2023/14. Forrás: <https://migraciokutato.hu/2023/10/09/horizont-2023-14-az-embercsempesz-maffiak-okozta-kihivasok-a-nyugat-balkanon-es-magyarorszagon/> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- TODOROV, Svetolsav (2022): *Bulgaria Makes Trafficking Arrests After Migrant Bus Hits Police Car.* Balkan Insight. 2022.08.25. Forrás: <https://balkaninsight.com/2022/08/25/bulgaria-makes-trafficking-arrests-after-migrant-bus-hits-police-car/> (Megtekintve: 2024.02.10.)
- U.S. BORDER PATROL (2018): *United States Border Patrol - Southwest Border Sectors - Southwest Border Deaths By Fiscal Year.* 2018.09.01. Forrás: <https://www.cbp.gov/sites/default/files/assets/documents/2019-Mar/bp-southwest-border-sector-deaths-fy1998-fy2018.pdf> (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- U.S. Customs and Border Protection (2023): *In Memoriam to Those Who Died in the Line of Duty.* 2023.06.22. Forrás: <https://www.cbp.gov/about/in-memoriam/memoriam-those-who-died-line-duty> (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- U.S. CUSTOMS AND BORDER PROTECTION (2021): *U.S. Customs and Border Protection Strategy 2021-2026.* Forrás: <https://www.cbp.gov/sites/default/files/assets/documents/2020-Dec/CBP-Strategy-2021-2026.pdf> (Megtekintve: 2024. 02. 10.)
- VASS, Imre (2023): *Hús gépkarabélyt találtak a pénzügyőrök Rószkén.* szeged.hu. Forrás: <https://szeged.hu/cikk/husz-gepkarabelyt-talaltak-a-penzugyorok-roszken> (Megtekintve: 2023.09.27.)

Gyorselemzések 2024/4

VOA (2022a): *Greek Police say Migrant Shot Dead While Crossing From Turkey*. VOA. 2022.04.17. Forrás: <https://www.voanews.com/a/greek-police-migrant-shot-dead-while-crossing-from-turkey-/6533776.html> (Megtekintve: 2024.02.10.)

VOA (2022b): *2 Bulgarian Police Officers Dead After Migrant Bus Collision*. VOA. 2022.08.25. Forrás: <https://www.voanews.com/a/bulgarian-police-officers-dead-after-migrant-bus-collision/6716761.html> (Megtekintve: 2024.02.10.)

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155.

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

© Gönczi Róbert- Párducz Árpád, 2024

© Migrációkutató Intézet, 2024

Sorszám: 2024/4